

Список використаних джерел

1. Аксенов А.А. Морфология и динамика северного берега Азовского моря / А.А. Аксенов // Труды океанографического института. Вып. 29. – 1955. – С. 107-143; Вып. 34. – С. 386-388.,
2. Браунер А.А. По приморским и песчаным заповедникам Украины. I. Поездка на остров Джарыльгач / А.А. Браунер // Укр. мисливець та рибалка. – 1929. – №8. – С. 9-12.
3. Коломійчук В.П. Ключові ботанічні території Північного Приазов'я / В.П. Коломійчук // Заповідна справа в Україні. – 2008. – Т. 14. Вип. 1. – С. 61-66.
4. Курило-Кримчак І.П. Кілька слів про Надморські заповідники Мелітопольщини / І.П. Курило-Кримчак // Укр. мисливець та рибалка. – 1929. - № 11-12. – С. 39-41.
5. Мамыкина В.А. Береговая зона Азовского моря / В.А. Мамыкина, Ю.П. Хрусталёв – Ростов-на-Дону: Изд-во РГУ, 1980. – 176 с
6. Мамыкина В.А. Классификация факторов антропогенного воздействия на береговую зону моря (на примере Азовского моря) / В.А. Мамыкина, Ю.П. Хрусталёв // Современные проблемы изучения Мирового океана. – Л.: Изд. геогр. общ-ва СССР, 1980. – С. 33-34.
7. Розробка менеджмент плану природних комплексів та ресурсів для водно-болотного угіддя міжнародного значення «Затока та коса Обитічна» / В.Д. Сіюхін та ін. – Мелітополь: Лагуна, 2006. – 91 с
8. Студеникина Е.И. Характеристика экосистемы Азовского моря в условиях изменения природных и антропогенных факторов / Е.И. Студеникина, З.А. Мирзоян, Л.М. Сафронова // Защита окружающей среды в нефтегазовом комплексе. – 2006. - № 9. – С. 67-70.

СУБУРБАНІЗАЦІЯ КРІЗЬ ПРИЗМУ КОНЦЕПЦІЇ НОВОГО УРБАНІЗМУ ІВАНО-ФРАНКІВСЬКА

Ірина Закутинська

irina.zakutynska@pnu.edu.ua

*ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»,
Івано-Франківськ, Україна*

Annotation: The process of suburban territory development in Ivano-Frankivsk under the influence of suburbanization is highlighted in the article. Spatial peculiarities of suburbanization around the city in the agro-industrial region resulting from social transformational processes in the late XX – early XXI centuries have been determined.

Key words: urbanization, suburbanization, suburban area, settlement system, boundaries of the suburban area, territorial organization of the suburbs.

У незалежній Україні необхідність чіткої послідовної державної політики у сфері просторового розвитку міст як центрів розвитку території ще не отримала визнання на рівні вищих органів влади. Суспільно-географічний аналіз чинного законодавства України не дає підстав стверджувати, що в державі втілюються гармонізовані з Європейським Союзом принципи просторового розвитку міст

[2, с. 49]. У таких засадничих міжнародних документах, що регулюють розвиток міських просторів Європи, як «Керівні принципи сталого просторового розвитку» (2000 р.), «Лейпцігська хартія сталого європейського міста» (2007 р.), «Європейська хартія міст (Маніфест нової урбаністики)» (2008 р.) констатується, що міста Європи зіткнулися з широкомасштабними соціальними і економічними змінами: зменшенням ролі робітничого класу, деіндустріалізацією територій, поглибленням соціальних відмінностей і кризою народних кварталів, зростаючою міграцією і старінням населення, постійним розширенням площ міст і повсюдним використанням автомобіля, викликами, які пов'язані з існуючими загрозами для довкілля. Не оминули зазначені проблеми й Івано-Франківська.

Як і більшість пострадянських міст, він зіткнувся з викликами соціально-економічного, екологічного характеру. Посилує їх перехідний характер суспільних процесів у державі, відсутність чіткої координації містобудівної політики як на рівні держави, так і на рівні області. Генеральний план міста розроблений на розрахунковий строк – 2026 рік. Затверджений у чинному порядку генеральний план стане обов'язковим документом для всіх організацій та установ, які здійснюють будівництво на території міста, а також для використання землі в планувальних межах міста [1]. Генеральним планом м. Івано-Франківська, затвердженим постановою Кабінету Міністрів УРСР від 27.01.1981р. №39, встановлена приміська зона Івано-Франківська. Новим генпланом (2000 р.) приміська зона міста не визначена [1]. Відсутність генплану приміської зони Івано-Франківська є серйозним обмеженням для розвитку міста майбутнього. Затверджений у радянський період генплан приміської зони втратив свою актуальність ще 2010 р., оскільки був розрахований на 30 років. Слід враховувати, що змінилися соціально-економічні, політичні умови функціонування Івано-Франківська, які не відображені і не враховані в старому генплані. У генплані кінця 70-х років акцентробився на подальшій індустріалізації міста і приміської зони, концентрації сфери послуг у центральній частині обласного центру, чіткій спеціалізації сільського господарства приміських р-нів відповідно до потреб планової адміністративної економіки. Планувався розвиток доволі віддалених приміських поселень у ролі супутників міста

Субурбанізація відбувається в межах приміської зони Івано-Франківська. Її просторові, кількісні, якісні характеристики обумовлюють екологічні, економічні, соціальні та історичні чинники.

На сьогодні в суспільній географії є достатня методологічна основа для всебічного вивчення часово-просторового процесу. Місто і його приіська зона формують територіальну систему, в якій ключовими функціональними

елементами є ядро (Івано-Франківськ) і низка різнорангових в адміністративному, демографічному, соціально-економічному відношення поселень, що формують більше чи менше зв'язані з ядром зони. Ступінь зв'язаності згрупованих у зони населених пунктів з ядром дозволяє виділити серед них периферійні. Ядро здійснює помітний вплив на зміну способу життя населення приміської зони від сільського до міського, що називаємо урбанізаційним ефектом. Наслідком субурбанізації має бути формування Івано-Франківської міської агломерації та виокремлення міського регіону, більшість мешканців якого зв'язані повсякденною участю з міським ядром. Отже, існує декілька рівнів просторово-територіальної організації приміської зони: від адміністративних меж міської ради до рівня приміських адміністративних районів. Методологічною особливістю нашого дослідження є вивчення приміської зони великого міста в аграрно-індустріальній області України, що, безумовно, відкладає відбиток на характер субурбанізації. Для кращого структурування приміської зони Івано-Франківська запропоновано використати ідеальну модель 20-ти кілометрової концентричної умовної приміської зони, в межах якої, зокрема, виділено 5-ти, 10-ти, 15-ти, 20-ти кілометрові підзони. Це дало змогу прослідкувати відцентрову зміну параметрів соціально-економічного розвитку населених пунктів, прилеглих до міста.

В радянський період було закладено основи для розуміння феномену приміської зони Івано-Франківська у генплані 1979 р. Попри низку позитивних рис даного документу у ньому використано формальний підхід до встановлення меж приміської зони Івано-Франківська (включено повністю Івано-Франківський р-н, Галицький, Тлумацький і північну частину Богородчанського р-ну). Це виключило з поля зору Надвірнянський, Калуський і Коломийський р-ни, які попадають в 20-ти кілометрову умовну приміської зони Івано-Франківська. В умовах планової економіки директивне підпорядкування соціально-економічного розвитку населених пунктів приміської зони Івано-Франківська було підпорядковане потребам індустріального розвитку Івано-Франківська, який, згідно 30-тирічного прогнозу, мав досягти 300 тис.ос. Однак даний прогноз не виправдався, серйозні політичні та соціально-економічні трансформації в кінці 80-х рр. – впродовж 90-х рр. ХХ ст. зумовили не тільки стагнацію, а навіть скорочення промислового виробництва але і зміну всієї системи суспільних відносин. В результаті змінилася філософія відносин між ядром приміської зони і периферією. Демократизація управління регіональним розвитком, запровадження ринкових відносин сприяли формуванню нової системи взаємин, а це в свою чергу спрягло виділенню групи населених пунктів, які зв'язані з Івано-Франківськом не формальними, а реально-існуючими

зв'язками. До цієї групи в першу чергу належать громади, які безпосередньо знаходяться під впливом субурбанізації.

Зазначені трансформації приміської зони ніяким чином не відображені в базових містобудівних, нормативних документах, не існує нового генплану приміської зони. В генплані Івано-Франківська не відображена взаємодія обласного центру з громадами приміської зони. Це закладає конфліктний потенціал у взаємини міста і приміської зони. Отже, визначення просторових параметрів субурбанізації та багатокомпонентного аналізу може становити основи майбутнього генплану міста.

На сучасному етапі Україна знаходиться у досить складній як економічній, так і політичній ситуації. Однією з причин є неефективність адміністративно-територіального устрою. Шлях вирішення цієї проблеми – процес децентралізації – зміни, метою яких є покращення якості життя людей, прискорене зростання економіки в громадах через формування ефективної місцевої влади. У 2014-2015 рр. уряд України ініціював початок адміністративної реформи з метою децентралізації управління розвитком регіонів. Форсоване втілення цієї ініціативи знайшло відображення у пропозиціях щодо подрібнення існуючого АТУ на менші за розміром об'єднані територіальні громади. Сьогодні українська децентралізація – яскравий приклад успішності її першого етапу. Саме рішення про початок цієї реформи (2014 р.) було неочікуваним в умовах війни, але стало асиметричним ходом проти подальшого розхитування внутрішньої ситуації в Україні.

Ключовою метою реформи є покращення умов життя населення не залежно від регіону чи місця проживання та прискорене зростання рівня економіки в об'єднаних територіальних громадах. Щодо міста Івано-Франківська, то станом на 2020 рік, 18 населених пунктів входять до Івано-Франківської територіальної громади. Можна стверджувати, що саме децентралізація є політичною ідеєю, котра визначає, що субнаціональні органи влади отримують деяку політичну автономію разом із новими функціями та ресурсами.

Варто зазначити, що успіх та рівень соціально-економічного розвитку громади лежить в прямій залежності від розробки власних стратегічних документів. Такими документами є «Стратегія розвитку громади» та «Схема просторового планування території». Ці два документи є взаємопов'язаними і надзвичайно важливими. Але головним є те, що вони мають бути дієвими і на які можна орієнтуватися.

Нами здійснено аналіз просторової територіальної організації субурбанізованої зони Івано-Франківська. Вона характеризується зіркоподібною формою, що відображає ефект поширення субурбанізації вздовж транспортних коридорів. Дані наших досліджень дають підстави активізувати

міську регіональну політику в напрямку посилення взаємодії між місцевими органами влади Івано-Франківська і його приміською зоною для уникнення земельних конфліктів надмірної урбанізації, погіршенням стану довкілля, соціальної поляризації високого навантаження на транспортні мережі, маргіналізації громад з менш вигідним економіко-географічним положенням. Задля цього пропонуємо використати міжнародний досвід, який викладений у засадничих документах ЄС, Ради Європи («Керівні принципи сталого просторового розвитку» (2000 р.), «Лейпцігська хартія сталого європейського міста» (2007 р.), «Європейська хартія міст (Маніфест нової урбаністики)» (2008 р.). Також пропонуємо здійснити низку заходів реформування адміністративно територіального устрою області з метою оптимізації управління міського регіону, що формується.

Список використаних джерел

1. Витяг з пояснюючої записки генплану [Електронний ресурс] // Офіційний сайт м. Івано-Франківська: [сайт] / Івано-Франківська м.р. – Режим доступу: http://www.mvk.if.ua/uploads/files/gplm_vt.pdf.
2. Руденко Л.Г. Україна: изменения городского пространства / Л.Г. Руденко, И.Г. Савчук // Український географічний журнал. – 2013. – №2. – С. 48-56.

ПРОСТОРОВІ ТРАНСФОРМАЦІЇ ТА РОЛЬ ГЕОГРАФІЇ У ЇХ ДОСЛІДЖЕННЯХ

Сергій Пугач

puhachserhiy@gmail.com

*Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки,
Луцьк, Україна*

Annotation: Space transformations is a promising area of human geographical research. The terms «space compression», «space convergence», «space distanciation», «space expansion», «friction of distance», «distance decay» are used for their designation. Both geographical and social space are subject of transformations.

Key words: space, space transformation, space compression, space convergence.

Проблеми використання концепцій географічного та соціального просторів у географічних дослідженнях є перспективними напрямками географії як науки [4]. Сучасна географія значно розширила дослідницькі обрії. Можна із упевненістю говорити про формування таких напрямів, як віртуальна географія, географія кіберпростору, географія Інтернету, географія соціальних інтернет-